

DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI IV

Editörler
Bilge BAĞCI AYRANCI
Ali DOĞANER

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-985-8	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Dil ve Edebiyat Araştırmaları IV	Yayıncı Sertifika No 47518
Editörler Bilge BAĞCI AYRANCI ORCID iD: 0000-0002-9889-2777 Ali DOĞANER ORCID iD: 0000-0003-4600-8350	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code FIC019000
	DOI 10.37609/akya.4106

Kütüphane Kimlik Kartı

Dil ve Edebiyat Araştırmaları IV / ed. Bilge Bağcı Ayrancı, Ali Doğaner.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
139 s. : şekil, tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253759858

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 38 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 4000'i aşkın kitabı yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarındır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan “**Bilimsel Araştırmalar Kitabı**” serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl Mart ve Ekim aylarında gerçekleşecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Göç, Sürgün ve Hafıza: Edward W. Said'in Gözünden Kaybolan Ev Olgusu.....	1
	<i>Begüm Sultan ÜNSAL</i>	
Bölüm 2	Mitlerde Ötekileştirilen Kadınlar ve Feminist Mit Eleştirisi.....	21
	<i>Gökçenaz GAYRET</i>	
Bölüm 3	Kızın Hikâyesi Romanında Öznenin Kaybolması.....	41
	<i>Cansu AVCI</i>	
Bölüm 4	Bir Seyahat Edebiyatı Anlatısı Olarak Mavi Yolculuk.....	55
	<i>Zeliha KAPUKAYA</i>	
Bölüm 5	Filibeli Ahmet Hilmi'nin <i>Hikmet</i> Gazetesindeki Yunus Emre Yazıları Üzerine Bir İnceleme.....	67
	<i>Hiranur BAYLAN ASLAN</i>	
Bölüm 6	Osmaniye'de Pazarcılık ve Seyyar Satıcılık	81
	<i>Ali DOĞANER</i> <i>Gülbahar YILMAZ</i>	
Bölüm 7	“Al Karısı” Kavramını Doğu Felsefesinde Yer Alan “Beş Element Sistemi”nin Perspektifiyle İncelemek	103
	<i>İlhan ER</i>	
Bölüm 8	Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun Şiirlerinde Şehirler	109
	<i>Zeliha KAPUKAYA</i>	

YAZARLAR

Dr. Hiranur BAYLAN ASLAN

Öğr. Gör. Dr. Cansu AVCI
Marmara Üniversitesi, Yabancı Diller
Yüksekokulu

Doç. Dr. Ali DOĞANER
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü

İlhan ER
Araştırmacı

Dr. Gökçenaz GAYRET
Trabzon Üniversitesi, Yabancı Diller
Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü

Öğr. Gör. Dr. Zeliha KAPUKAYA
Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Meslek
Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve
Sekreterlik Bölümü

Öğr. Gör. Begüm Sultan ÜNSAL
Trabzon Üniversitesi, Türkçe Öğretimi
Uygulama ve Araştırma Merkezi

Gülbahar YILMAZ
İş ve Meslek Danışmanı, Çalışma ve İş
Kurumu

BÖLÜM 1

GÖÇ, SÜRGÜN VE HAFIZA: EDWARD W. SAİD'İN GÖZÜNDEN KAYBOLAN EV OLGUSU¹

Begüm Sultan ÜNSAL²

*“Filistin'deki trajedi sadece yerel bir trajedi değil;
bu dünya için bir trajedir, çünkü bu adeletsizliktir
ve dünya barışı için bir tehdittir.”*

Arnold Toynbee, İngiliz Tarihçi 1948

GİRİŞ

Kişiler geçmişten günümüze kadar çeşitli sebeplerle yaşamlarını sürdürdükleri vatanlarından göç etmek durumunda kalmışlardır. Dünya üzerinde göçe ve sürgüne maruz kalmış olan toplumlar, göç ettikleri ülkelerde de birçok problemle karşı karşıya gelmişler ve maalesef gelmeye de devam etmektedirler. Bunlar arasında en önemlisi de vatansızlık ve vatan özlemidir.

Halkların yapısına işleyen göç, zaman içerisinde farklı durumlarda ve boyutlarda ortaya çıktığı görülmekle beraber toplumları oldukça derinden etkilediği gözlemlenmektedir. İnsanlar açısından ait oldukları toprakları terk etmek; bu süreçten sonra göç etmiş oldukları halkın kimliğine, kültürüne, gelenek ve göreneklerine uyum sağlamak çok çetin bir süreci de beraberinde getirmektedir.

Göç sonrası yeni bir mekâna adapte olma sürecine giren kişiler, bir yandan bu mekâna adapte olmaya uğraşırken, bir yandan da yaşam mücadelesi vermeye, var olduğunu kanıtlamaya ve o güne kadar elde etmiş olduklarını kaybetmeme mücadelesine girmektedirler. Bu mücadeleler ortama uyum sağlayamama, kamusal hizmetlerin asgari düzeyde bile karşılanamıyor olması, barınma olanaklarının da

¹ Bu çalışma, I. Uluslararası Katılımlı Göç Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğr. Gör., Trabzon Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi,
begumsultanunsal@trabzon.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2883-8326

layan bir ideolojiye dönüşmemeli. “Kendinden olmayana da saygı duyacaksın ki, sen de çok yaşayasın” görüşünü temel almaktadır. Milliyetçilik evrensel insanlık değerleri ile beraber yürümelidir. Kendi ifadesi ile bu durum “bağımsızlık için gerekli ancak tek başına yeterli olmayan” bir durumdur.

Bu araştırmada Said’in “kaybolan ev” olgusu üzerinde durulmuştur. Onun düşünce dünyasında “ev” kavramı hem ideolojik hem de duygusal bir alt yapıya sahiptir. Yaşamına baktığımızda 1935 yılında Kudüs’te doğmuştur ancak 1948 senesinde yaşanan Al-Nakba felaketinden dolayı ailesi ile beraber Mısır’a göç etmek durumunda kalmıştır. Yaşamının tümünü sürgünde geçirmiştir. Bu sebeple “ev” kavramı onun için somut bir toprak parçası olmanın çok ötesinde; kaybı her an hissedilen, daima özlenen ama geri dönülemeyen bir mekândır. Said’e göre, ev olgusu sürgünde olan ya da olmayan tüm Filistinliler için sadece bir yer değildir; edebiyatla, sanatla, kültürel hafıza ile sürekli yeniden üretilmekte olan bir şeydir.

Said, sürgün kavramı üzerinde çok durur. Ona göre sürgünde olan birey, artık tek bir eve, yurda, toprağa bağlı değildir; hem aitlik hissini sorgulanması hem de birden çok yere ait olma durumu taşımaktadır bünyesinde. Hatta yazılarında sıklıkla “out of place” yani “yerinden edilmiş, yerini bulamayan” ifadesini kullanmaktadır. Sonuç olarak söylemek gerekirse ev, bir yandan kaybedilmiş ve özlemi daima duyulan bir vatan, öte yandan ise bellekte ve kültürel yapıda yeniden inşa edilen bir kimlik mekândır. Aynı zamanda katı sınırlarla çizilmiş tekçi bir kavram değil; çoğulculuğu ve beraber yaşamı kapsayan bir arayıştır.

KAYNAKLAR

- Abu-Lughod, I. A. (1969). *Selected essays on the Palestine question* (No. 20). Palestine Liberation Organization Research Center.
- Ahmad, H. A. I. (2021). *Filistin sorununun tarihi gelişimi ve Ürdün'deki Filistinli mülteciler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Armaoğlu, F. (1991). *Filistin meselesi ve Arap-İsrail savaşları (1948-1988)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ataöv, T. (1981). Kudüs ve devletler hukuku. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 35(1), 29-54
- Batuk, C., & Mert, R. (2017). Çatışan kutsalların ortasındaki şehir: Kudüs. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 17(2), 129-149.
- Bentwich, N. (1919). *Palestine of the Jews*. London.
- Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse analysis*. Cambridge University Press.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2006). *Toplumsal gerçeklik ve dil*. Multilingual Yayınları.
- Castles, S. (2006). Global perspectives on forced migration. *Asian and Pacific Migration Journal*, 15(1), 7-28
- Coupland, N., & Jaworski, A. (2006). *The discourse reader*. Routledge.
- Dedeoğlu, S., Karabıyık, E., & Çetinkaya, Ö. (2016). Bereketli topraklar zehir gibi yaşamlar: Suriyeli göçmen mevsimlik gezici tarım işçileri Adana Ovası mevcut durum araştırma raporu. Altan Matbaa.
- Durukan, K. (2004). *Doğu-Batı ikilemine dört bakış*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.

- Fedayee, M. (2022). Uluslararası ilişkilerde postkolonyalizmin önemi. *Ortadoğu Etütleri*, 14(4), 315-345.
- Gönültaş, E. (2008). *Edward Said'in eserlerinde emperyalizm ve oryantalizm ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale
- Karaman, M. L. (1996). *Filistin*. TDV İşlam Ansiklopedisi, C.13, 89-103. TDV İşlam Araştırma Merkezi.
- Kaşram, E. N. (2024). *Zorunlu göç: Suriye'den Türkiye'ye göç eden kadımların deneyimleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin mültecileri: Neoliberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme*. Dipnot Yayınları.
- Kress, G. (1990). Critical discourse analysis. *Annual Review of Applied Linguistics*, 11, 84-99.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme, göç ve kadın. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3(1), 49-58.
- Nomikos, H. A. (2004). Haçlı seferleri (K. Dinçmen, Çev.). İletişim Yayınları.
- Okuyan, S. (2008). *Aslan ve Androcles: Filistin'in gölgesinde Abdülhamit ve Theodor Herzl*. Selis Kitap.
- Özgür-Baklacioğlu, N. (2010). *Dış politika ve göç: Yugoslavya'dan Türkiye'ye göçlerde Arnavutlar*. Derin Yayınları.
- Said, E. W. (2019). *Sürgün üzerine düşünceler* (S. Özer, Çev.). Hece Yayınları.
- Said, E. W. (2022a). *Kültür ve emperyalizm* (N. Alpay, Çev.). Metis Yayınları.
- Said, E. W. (2022b). *şarkiyatçılık* (B. Yıldırım, Çev.). Metis Yayınları.
- Sirkeci, İ., & Yaylacı, F. G. (2019). Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar. F. Göktuna Yaylacı (Der.), *Kuramsal ve uygulama boyutları ile Türkiye'de sığınmacı, mülteci ve göçmenlerle sosyal hizmetler* (ss. 15-39). Transnational Press London.
- Süer, B., & Atmaca, A. Ö. (2006). *Arap-İsrail uyumsuzluğı*. ODTÜ Yayıncılık.
- Tomlinson, J. (1999). *Kültürel emperyalizm* (E. Zeybekoğlu, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Topcuoğlu, R. A. (2016). Göç yazınındaki düzenli ve düzensiz göç kavramları: İnsan hakları temelinde bir kavramsal sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*, 34, 1-20.
- Walia, S. (2004). *Edward Said ve tarih yazımı* (G. Koca, Çev.). Everest Yayınları.
- Yavuz, H. (1998). *Modernleşme, oryantalizm ve İşlam*. Boyut Yayınları.
- Young, R. J. C. (2007). Edward Said'in postkolonyal kararsızlığı. *Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.
- şebab, M. E. (2023). Al-Nakba felaketini anma gününde Filistinliler. (30.06.2025 tarihinde <https://archive.sana.sy/?p=1893691> adresinden erişilmiştir.

BÖLÜM 2

MİTLERDE ÖTEKİLEŞTİRİLEN KADINLAR VE FEMİNİST MİT ELEŞTİRİSİ

Gökçenaz GAYRET¹

GİRİŞ

Mitler, insan varoluşundan beri inançları, değerleri, deneyimleri ve ahlaki öğretileri kuşaktan kuşağa aktararak toplum içinde birleştirici bir güç olarak işleyen ve kültürel belleği inşa eden geleneksel anlatılardır. İnsan topluluklarının dünyayı kavrama, anlamlandırma ve düzenleme ihtiyacından doğan en eski kültürel yapılardan biri olan mitler, tarihsel doğruluğundan ziyade taşıdığı sembolik ve kültürel hakikat ile değer kazanan ve sosyal düzeni açıklamak için üretilen kolektif anlatılar bütünüdür. Bu yönüyle mitler, yalnızca geçmişe ait folklorik kalıntılar değil, kültürün, kimliğin ve toplumsal normların sürekliliğini sağlayan güçlü yazılı ve sözlüsel çerçevelerdir. Davranış modellerini örnekleyen kahraman figürleri, toplumsal ahlakı düzenleyen ödül-ceza mekanizmaları ve normatif cinsiyet rollerini biçimlendiren sembolik yapılar aracılığıyla mitler, kültürel dokuya yön veren kurucu metinlerdir. Eliade'ye göre, mitin başlıca işlevi, bütün ritlerin ve bütün anlamlı insan etkinliklerinin örnek oluşturacak modellerini ortaya koymaktır (2001, s. 18). Bu nedenle, bir toplulukta neyin doğru, meşru, değerli ya da tehlikeli sayıldığını belirleyen ideolojik ve epistemolojik kodları taşırlar.

Mit, sıradan yaşamın olgularına felsefi bir anlam kazandıran; deneyimi örgütleyici bir değere sahip, geniş kapsamlı ve yönlendirici bir imgedir (Schorer, 1959, s. 360). Değerleri tanınabilir, saygın ve normatif olarak kodlama nitelikleriyle mitler, toplumsal gerçekliği kuran, üreten ve biçimlendiren kültürel mekanizmalar olarak işlev görürler. Akgül'ün de belirttiği gibi, mitler "koruyucu, birleştirici, yönlendirici, yorumlayıcı ve meşrulaştırıcı bir işleve sahip olan mitoslar, bütünlüğü olan bir yapı içerisinde kanun, gelenek, görenek, ahlak, kurum ve inanışları geçerli kılan sosyo-kültürel durumlara...açıklık getirerek işleyen sözlü söyleşme-

¹ Dr., Trabzon Üniversitesi, gokcenazgayret@trabzon.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8939-6659

mı, patriyarkal imgelemede asırlardır süren tekil, kapalı ve hiyerarşik özne tasavvurunu kırarak yerine çoğul, ilişkisel ve dönüşen bir özne anlayışı yerleştirir. Artık susturulmuş kadın figürleri değil, kendi mitlerini kuran, kendi sesini taşıyan ve kültürel geleceği yeniden yazan kadın öznesi konuşmaktadır.

KAYNAKLAR

- Atasü, A. (2009). *Bilinçle beden arasındaki uzaklık*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Bardsley, J. (2018). Fluid histories. *A Journal of Continental Feminism*, 8(2), 13-38.
- Barthes, R. (2013). *Mythologies*. Hill & Wang Pub.
- Beauvoir, S. (1993). *The second sex*. Everyman's Library.
- Burke, C. (1980). Introduction to Luce Irigaray's When Our Lips Speak Together. *Signs*, 6(1), 66-68.
- Caputi, J. (1993). *Gossips, gorgons and crones: the fates of the earth*. Bear&Company.
- Cixous, H. (1976). The laugh of Medusa. *The University of Chicago Press Journals*, 1(4), 875-893.
- Doty, W. (2000). *Mythography: the study of myths and rituals*. University Alabama Press.
- Eliade, M. (2001). *Mitlerin özellikleri*. Omnia Yayınları.
- Freeman, C. (2000). *The Greek achievement: the foundation of the Western World*. New York: Penguin Books.
- Gilbert, S. & Gubar, S. (2020). *The madwoman in the attic*. Yale University Press.
- Honko, L. (1972). The problem of defining myth. *Scripta Instituti Donneriani Aboensis*, 6,7-19. <https://doi.org/10.30674/scripta.67066>
- Irigaray, L. (1985). *This sex which is not one*. Cornell University Press.
- Malinowski, B. (2022). *Myth in primitive psychology*. Angell Press.
- Montefiore, J. (1987). *Feminism and poetry: language, experience, identity in women's writing*. Pandora.
- Morris, P. (1993). *Literature and feminism*. Blackwell Publishers.
- Ostriker, A.S. (1982). The thieves of language: women poets and revisionist mythmaking. *Signs*, 8(1), 68-90.
- Powell, B. (2002). *A short introduction to classical myth*. Prentice Hall.
- Purkiss, D. (1992). Women's rewriting of myth. In Larrington, C (ed), *The Woman's Companion to Mythology*, (441-459). Pandora.
- Sagaert, C. (2017). *Kadın çirkinliğinin tarihi*. Maya Kitap.
- Schorer, M. (1959). The necessity of myth. *Daedalus*, 88(2),359-362.
- Sellers, S. (2001). *Myth and fairy tale in contemporary women's fiction*. Palgrave: Macmillan.
- Spivak, G. (2016). *Madun konuşabilir mi?* Dipnot Yayıncılık.
- Sproul, B. (1979). *Primal myths: creation myths around the world*. HarperOne.
- Şişman, G. Y. (2024). Modern dünyada cinsiyete bağlı ayrımcılığın mitolojik kökenleri ve tarihsel yüklerin dolaşımı: hangi hikâyenin devamımız? *Tezkire Dergisi*, 33(90), 49-75.
- Yıldız Akgül, T. (2014). Bir ideoloji taşıyıcısı olarak mit ve tragedya. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 11, 1-16.

BÖLÜM 3

KIZIN HİKÂYESİ ROMANINDA ÖZNEİN KAYBOLMASI

Cansu AVCI¹

GİRİŞ

Çağdaş Fransız kadın edebiyatı, kadın yazarların kendilerini tamamen ifade ettikleri; okuyucusuyla gerek kişisel, ailevi ve mahrem deneyimlerini gerek utançlarını ve travmatik anlarını paylaştıkları eserlerin bir mekânıdır. Özellikle 1980’li yıllarda bireyciliğe geri dönüşle birlikte otobiyografik ve otokurgusal eserlerde kadın yazarların ana karakter olarak yer alması (Viart, 1999, s. 114) da oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlamda, özel ve kamusal yaşam arasındaki çizgi daha belirginleşerek “mahremiyet” kavramı her türlü tabuyu aşan kadın yazarlarla birlikte yeniden tanımlanır. Bu yazarlar kişisel öykülerini herkese açıkça görünür kılarak kamusal alana adım atarlar ve normalde anlatılmaması gerekenleri anlatmaya cesaret ederler (Blanckeman, 2002, s. 45). Başka bir ifadeyle, sınırların ötesine geçerek mahremi özne dışı bir alana yerleştirirler.

Edebi eserlerin ortaya çıkmasını sağlayan şey bedensel harekettir. Dolayısıyla yazma edimi bedenle ilintilidir. Beden olmadan metin olmaz; kağıda kelimeleri çizen, bilgisayar klavyesinde harfleri yazan el olmadan kahramanlar veya kahraman kadınlar olmaz (Oberhuber, 2013, ss. 5-6). Bu doğrultuda yazma eylemini tamamen içine alan beden, fikir üretmenin de temel aracıdır. Beden, dünyanın merkezi ve aracısı olarak tasarlanmıyorsa, konumu basit bir bakışla tersine çevrilebilir. Yani, gözlemci konumundan, başkasının bakışının hedefi haline gelebilir. Bedenin belirsizliği tam olarak bu özne-nesne diyalektiğinde yatar (Merleau-Ponty, 1945, s. 97). Bu nedenle beden, başkalarının bakışıyla zayıflatılabilir, hor görülebilir ya da yüceltilebilir.

¹ Öğr. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, cansu.avci@marmara.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9336-8127

nasıl da yok olmaya doğru gittiğini utanç duygusunu temel öge yaparak gözler önüne serer.

Luce Irigaray'ın belirttiği gibi kadınların kendilerini eril kategorilerle yapılandırılmış sembolik bir düzen içinde özne olarak kurmalarının imkânsızlığı; onların kendilerine yabancılaşmalarına, varoluşlarını sorgulamalarına ve kendilerini erkeğin bakış açısından şekillendirmelerine neden olur. Bu özne, olumsuz bir ötekilik konumuna indirgenir; duygularını ve arzularını yaşarken aşağılanır, bunun sonucunda da duygusal travmalar belirir. Bu nedenle Irigaray'a göre kadın yazarlar, öznenin içindeki kırılmayı ortaya koymayı amaçlamalı; eksik, öteki veya erkek arzusunun nesnesi olarak tanımlanmayan bir kadın özneliğini ortaya çıkarmalıdır. Ancak bu şekilde kadınların ruh dünyaları ve bedenleri ile ilgili farkındalıklar görünür kılınır.

Kızın hikâyesi'nde anlatılan Annie D.'nin deneyimi, Irigaray'ın "kadının, kendi bedeni ve arzusu hakkında konuşamaması kendisine yabancılaşmasına temel nedendir" yaklaşımıyla güçlü bir biçimde örtüşür. Ernaux da yazıyı travmayı iyileştirmek için değil uzun zamandır sessizliğe mahkûm edilmiş bir deneyimi dile getirme amacı güder. Samimi bir "ben"i aşan romandaki Annie D.'nin deneyimleri; erkek egemenliği, normatif cinsellik ve toplumsal utanç tarafından şekillendirilen birçok kadının deneyimini somutlaştıran kolektif bir figür hâline gelir. Bu nedenle *Kızın hikâyesi*, yalnızca tekil bir genç kızın anısına odaklanan bir anlatı değil, kadın cinselliğinin sessizlik, utanç ve yabancılaşma ekseninde nasıl inşa edildiğini açığa çıkaran politik bir metin olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Beckett, S. (1951). *Malone meurt*. Paris: Les Éditions de Minuit.
- Blanckeman, B. (2002). Figures intimes/postures extimes. Dans A. Mura-Brunel & F. Schuerewegen (Eds.), *Intime-l'extime* (pp. 45-51). Amsterdam, Atlanta GA: Rodopi.
- Bourdieu, P. (1980). *Le sens pratique*. Paris: Éditions de Minuit.
- Butler, J. (2017). *Le pouvoir des mots. Discours de haine et politique du performatif*. Paris: Éditions Amsterdam.
- Coetzee, J. M. (1999). *Disgrace*. London: Secker & Warburg.
- Collette, F. (2018). *L'écriture de la honte chez Violette Leduc et Annie Ernaux*. [Mémoire de master inédit]. Université de Montréal. <http://hdl.handle.net/1866/21994>
- Despentes, V. (2010). *King Kong théorie*. Paris: Éditions Grasset.
- Dolezal, L. (2015). *The body and shame: Phenomenology, feminism, and the socially shaped body*. USA: Lexington Books.
- Douglas, M. (1992). *De la souillure: Essai sur les notions de pollution et de tabou*. Paris: Éditions La Découverte.
- Duras, M. (1984). *L'amant*. Paris: Éditions de Minuit.
- Ernaux, A. (2003). *L'écriture comme un couteau. Entretien avec Frédéric-Yves Jeannet*. Paris: Stock.
- Ernaux, A. (2023). *Kızın hikâyesi* (Siren İDEMEN, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Genet, J. (1949). *Journal du voleur*. Paris: Éditions Gallimard.

- Grosz, E. (1994). *Volatile bodies: Toward a corporeal feminism*. Bloomington: Indiana University Press.
- Hervy, A. (2017). Le corps de la honte. *Bulletin d'Analyse Phénoménologique*, 13 (2), 433-457. Doi: <https://doi.org/10.25518/1782-2041.939>
- Houellebecq, M. (1998). *Les particules élémentaires*. Paris: Flammarion.
- Irigaray, L. (1977). *Ce sexe qui n'en est pas un*. Paris: Éditions de Minuit.
- Kristeva, J. (1980). *Pouvoirs de l'horreur: Essai sur l'abjection*. Paris: Seuil.
- Lacan, J. (1958-1959). *Le séminaire, Livre VI: Le désir et son interprétation*. Paris: Édition de La Martinière.
- Martin, J. P. (2006). *Le livre des hontes*. Paris: Seuil.
- Merleau-Ponty, M. (1945). *Phénoménologie de la perception*. Paris: Éditions Gallimard.
- Oberhuber, A. (2012). *Corps de papier: Résonances*. Montréal: Éditions Nota Bene.
- Oberhuber, A. (2013). Dans le corps du texte. *Tangence*, 103, 5-19. Doi: <https://doi.org/10.7202/10204968AR>
- Sartre, J. P. (1943). *L'être et le néant: Essai d'ontologie phénoménologique*. Paris: Éditions Gallimard.
- Viart, D. (1999). *Le roman français au XXe siècle*. Paris: Hachette.
- Wroblewski, A. (2016). *La vie des autres: Sophie Calle et Annie Ernaux, artistes hors-la-loi*. Montréal: Les Presses de l'Université de Montréal.

BÖLÜM 4

BİR SEYAHAT EDEBİYATI ANLATISI OLARAK MAVİ YOLCULUK

Zeliha KAPUKAYA¹

GİRİŞ

Edebiyatın özel türlerinden biri olan seyahat edebiyatı, yazarın gezdiği, gördüğü ve incelediği yerlerden edindiği bilgi, görgü ve izlenimleri edebî bir dil ve üslûpla kaleme aldığı bir türdür. Gezi ve seyahat çoğu zaman eş anlamlı gibi kullanılsa da bu iki sözcüğün anlambilimsel derinliği ve eşitliği tartışmalıdır. Gezi yazılarında amaç yalnızca gezilen yerlerin doğal güzelliklerinin aktarılması değil; aynı zamanda bu mekânların arkeolojik, tarihî, sosyal, kültürel, folklorik ve dilbilimsel değerlerinin, yazarın gözlem, bilgi, tecrübe ve yorumları çerçevesinde edebî bir kurguyla sunulmasıdır. Gezi yazarı; merak etme, keşfetme, hayatı belgeleme, öğrenme ve hayal etme duygularıyla hareket eder (Özden, 2020).

Seyahat yazısı pek çok yazar tarafından kaleme alınabilir. Ancak edebî bir üslupta yazılması, bu tür metinleri yalnızca belge olmaktan çıkararak özgün birer edebiyat eserine dönüştürür. Seyahat yazıları, belgesel önemi olan metinlerdir; ancak bundan ibaret değildir. Zira bir seyahat yazısında yazar sadece gördüklerini aktarmakla kalmaz, aynı zamanda gezdiği yerlerin ruhuna girer, mekânı hisseder ve sıradan gezginlerin göremeyeceği ayrıntıları yakalar. Mekânların ve şehirlerin hafızalarının anlaşılması da bu türün önemli katkılarından. Bu noktada turistik gezi ile seyahat arasındaki fark önemlidir. Turistik geziler, önceden planlanmış ve paket programlar çerçevesinde gerçekleşirken; seyahatte kendiliğindenlik ve keşif duygusu esastır (Yalçın, 2001).

Dünya edebiyatında farklı milletlere mensup çok sayıda seyyah yetişmiştir. Coğrafyacı, denizci, kâşif ya da yazar olarak bilinen bu seyyahlar, eserleriyle insanlığın ufkunu açmış ve dünya tarihine yön vermiştir. Herodot, Strabon, Marco

¹ Öğr. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, zkapukaya@balikesir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1946-6612

KAYNAKLAR

- Albachten, Ö. B. (2012). Mavi Yolculuk (Blue Voyage): A journey of self-discovery during the early decades of The Turkish Republic (1945–1969). *Studies in Travel Writing*, 16(4), 429–448. Doi.org/10.1080/13645145.2012.728022.
- Erhat, A. (2018). *Mavi Anadolu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Eyüpoğlu, B. R. (2003). *Dol kara bakır dol*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Fuat, M. (Ed.). (2001). *Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi. (Cilt 1)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karoğlu, İ. (2021). Mavi Anadoluculuk'ta Batı Medeniyeti, Anadolu kimliği, halk ve hümanizma anlayışı. *Turkish Studies- Language*, 16(4), 2363-2375. Doi.org/10.7827/TurkishStudies.138154.
- Kaya, A. ve Yetgin, D. (2024). Mavi Yolculuğun tarihi. *Turizm, Eğlence ve Misafirperverlik Dergisi*, 5(2), 109-114. Doi.org/10.48119/toleho.1365716.
- Oktay, A. (1993). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı (1923-1950)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özden, D. (2020). *Türkiye'de gezi edebiyatı. Kozak, N. (Editör). Türkiye turizm ansiklopedisi 2020. (29/07/2024 tarihinde <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turkiyede-gezi-edebiyati> adresinden ulaşılmıştır.)*
- Sinanoğlu, S. (1999). *Türk hümanizmi II*. İstanbul: Yeni Gün Yayınları.
- Şenol, M. (2009). Medeniyet tartışmalarında Mavi Anadoluculuk'un yeri. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 21-22(6), 105-124.
- Timuçin, A. (2004). "İnsancılık (hümanizm)". *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Urgan, M. (2022). *Bir dinazorun gezileri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yalçın, M. (Ed.). (2001). *Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi, (Cilt 2)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

BÖLÜM 5

FİLİBELİ AHMET HİLMİ'NİN HİKMET GAZETESİNDEKİ YUNUS EMRE YAZILARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hiranur BAYLAN ASLAN¹

GİRİŞ

Şehbenderzâde Filibeli Ahmet Hilmi, II. Meşrutiyet döneminin önemli isimlerinden biridir. Onu önemli kılan, kısa yazı hayatına birçok farklı alanda, halen ilgiyle okunan, çok sayıda çalışma sığdıramış olmasıdır. II. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında yazmaya başlayan Ahmet Hilmi Bey Ekim 1914'te vefat eder. Altı yıllık kısa yazı hayatında roman, şiir, hikâye ve tiyatro gibi birçok edebî türde eser vererek Modern Türk edebiyatına katkı sağlayan Ahmet Hilmi Bey'in ilgisi edebiyatla sınırlı değildir. II. Meşrutiyet düşünce ortamında gerçekleşen neredeyse tüm entelektüel tartışmaların içinde olan Ahmet Hilmi Bey başta felsefe olmak üzere, tarih, dinî ilimler, tasavvuf, siyaset ve iktisada dair önemli çalışmalar yayımlar. Filibeli Ahmet Hilmi'nin dikkat çeken yönlerinden biri de gazetecilikle meşgul olmuş olmasıdır. II. Meşrutiyet'in tirajı en yüksek gazetelerinden olan *Hikmet*'i çıkaran Ahmed Hilmi Bey sadece İstanbul ve çevresine değil Osmanlı coğrafyası ve Türk dünyasına da hitap eden bir gazete çıkarmış olur. Eserlerini çoğunlukla önce gazetesinde tefrika eder ve bunların büyük bir kısmını sonradan kitap olarak da yayımlar. Bu süreçte aktüel konularda da gazetesinden fikir beyan etmeye devam eder. Dinamik ve oldukça üretken bir yazar olan Ahmet Hilmi Bey Geç dönem Osmanlı düşünce dünyasında sadece iç meselelerle ilgilenmez. Yazdığı yazılardan ve yayımladığı ilmî çalışmalardan anlaşılacağı üzere Batı felsefesine ve ilmî gelişmelere bigâne değildir. Geniş bir yelpazede hemen her konuda çalışmaları olan Ahmet Hilmi Bey'in edebî eserleri dışında bir de gazetesinde yazdığı edebî yazıları mevcuttur. Bu yazılarının bir kısmı edebî eserlerinin tefrikaları, bir kısmı ise edebî eserlerinin dışında, edebî konularda yazdığı yazılarıdır. Çoğunluk-

¹ Dr., hiranurbaylan@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-6215-9840

Ahmet Hilmi Bey, 1900'lerin başında Trablusgarp'a sürgün edildiğinde oradaki Arusi tarikatına intisap etmiştir. Birçok yazısında da "Şey Hüsnü" veya "Şeyh Mihriddin Arusi" imzasını kullanmıştır. Aynı zamanda Muhiddin Arabi'yi de çok seven ve onun öğretileriyle varlık âlemini kavramaya çalışan Ahmet Hilmi Bey, Yunus'u da "Vahdet-i vücud" düşüncesinden ayrı görmez. Bu bağlamda onun Yunus Emre'nin bazı şiirleri ve sözlerine dair izahlarında tasavvufi bakış açısı vardır.

Ahmet Hilmi Bey'in daha önce literatürde geçmeyen Yunus Emre şiirlerinin şerhleri ve onun hakkındaki tespitleri, kendisinin de bir sufi olmasından dolayı oldukça anlamlıdır. II. Meşrutiyet edebî ortamında Ahmet Hilmi gibi İslamcılığın önemli bir düşünürün Yunus Emre hakkında söyledikleri ve şerhlerini literatüre kazandırmak bu bağlamda oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Ataman, B. (2014). Türkiye'de ilk basın yasakları ve Abdülhamid sansürü. *Marmara İletişim Dergisi*, 14(14), 21-49.
- Kabacalı, A. (1990). *Başlangıçtan günümüze Türkiye'de basın sansürü*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını.
- Kahraman, A. (2003). Matbuat – Türk edebiyatı. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 28, s. 121-125.
- Koçak, A. (2000). "Hikmet" gazetesi incelemesi tahlilî fihrist ve seçilmiş metinler. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şeyh Hüsnü, (1911a). Terâcim-i Ahval: Sahâif-i İslamiyyeden âsâr ve ahvâl-i meşahir -Yunus-, *Hikmet*, nu. 62, s. 6-7.
- Şeyh Hüsnü, (1911b). Sahâif-i İslamiyyeden âsâr ve ahvâl-i meşahir -Yunus-, *Hikmet*, nu. 63, s. 5-6.
- Şeyh Hüsnü, (1911c). Sahâif-i İslamiyyeden âsâr ve ahvâl-i meşahir -Yunus-, *Hikmet*, nu. 64, s. 5-6.
- Şeyh Hüsnü, (1911d). Sahâif-i İslamiyyeden âsâr ve ahvâl-i meşahir -Yunus-, *Hikmet*, nu. 65, s. 6.
- Şeyh Hüsnü, (1911e). Sahâif-i İslamiyyeden âsâr ve ahvâl-i meşahir -Yunus-, *Hikmet*, nu. 66, s. 7.
- Şeyh Hüsnü, (1911f). Sahâif-i İslamiyyeden âsâr ve ahvâl-i meşahir -Yunus-, *Hikmet*, nu. 67, s. 5-6.
- Şeyh Hüsnü, (1911g). Sahâif-i İslamiyyeden âsâr ve ahvâl-i meşahir -Yunus-, *Hikmet*, nu. 68, s. 5-6.
- Şeyh Mihriddin-i Arusi (1911). Edebiyat-ı mutasavvıfane, Gavs-ı Azam Cilânî'nin Kaside-i Ainiyyesi, *Hikmet*, nu. 27. s. 6-7.
- Tepekaya, A. (2005). Filibeli Ahmet Hilmi'nin Hikmet Dergisini Yayınlamasındaki Amacı. *Karadeniz Araştırmaları* 8(8), 40-46.
- Ülken, H. Z. (2015). *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

BÖLÜM 6

OSMANİYE'DE PAZARCILIK VE SEYYAR SATICILIK¹

Ali DOĞANER²
Gülbahar YILMAZ³

GİRİŞ

Alan Dundes'in "halk" ve "folklor" tanımları, halk bilimi çalışmalarında yeni bir anlayışın ortaya çıkmasını sağlamış, "grup folkloru" kavramı bu çerçevede önem kazanmıştır. Dundes'a (1998, s. 143) göre halk, "en az bir ortak faktörü paylaşan ve bu ortaklığa dayalı geleneklere sahip herhangi bir insan grubudur." Bu tanım, folklorun yalnızca kırsal kesimle sınırlı olmadığını, şehirde yaşayan farklı toplulukların da inceleme alanına dâhil olduğunu göstermektedir.

Aynı meslek grubuna mensup bireylerin iş ortamında oluşturduğu ortak dil, davranış kalıpları, inanç ve uygulamalar bütünü meslek folkloru olarak tanımlanmaktadır (Karataş, 2017, s. 45). Meslek folkloru, bireylerin mesleki deneyimlerinin kültürel birikime dönüşme sürecini inceleyen bir alan olup, grup folkloru ve kent folklorunun alt başlıkları arasında yer almaktadır (Aslan, 2023, s. 53). Sanayileşme ve modernleşmeyle ortaya çıkan meslekler de bu kapsamda değerlendirilmekte; meslek folkloru çalışmaları, yalnızca geleneksel mesleklerle sınırlı kalmamaktadır. Duymaz ve Şahin (2010, s. 102), bu alandaki çalışmaların mesleklerin maddi ve manevi kültürel değerlerini kayıt altına almanın yanı sıra, meslek mensuplarının çalışma yaşamına ilişkin düşünce ve tutumları hakkında da önemli veriler sunduğunu belirtmektedir.

Meslek folkloru çalışmalarında sadece geleneksel meslekler değil sanayileşme ve modernleşmeyle ortaya çıkmış tüm meslekler incelenebilmektedir. Bu çalışma-

¹ Bu çalışma; 2025 yılında Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Doç. Dr. Ali DOĞANER danışmanlığında, Gülbahar YILMAZ tarafından hazırlanan "Meslek Folkloru Bağlamında Osmaniye'de Pazarcılık ve Seyyar Satıcılık" başlıklı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, adoganer80@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4600-8350

³ İş ve Meslek Danışmanı, Çalışma ve İş Kurumu, yilmazbahar589@gmail.com, ORCID iD: 0009-0008-8382-4625

lere ulaşabilme gibi unsurlar tercih sebebi olmaktadır. Bu durum, pazar yerlerinin ve seyyar satış alanlarının sadece ekonomik alışveriş yapılan yerler değil, aynı zamanda sosyal etkileşim mekânları olduğunu ortaya koymaktadır.

Pazar yerleri ve seyyar satıcı tezgâhları, halk arasında güncel olaylardan aile yaşantısına, yemek tariflerinden ekonomik gelişmelere kadar pek çok bilginin paylaşıldığı canlı toplumsal alanlardır. Bu alanlar, halk kültürünün sözlü biçimde aktarıldığı, deyimlerin, esprilerin, yerel anlatıların dolaşımında olduğu, farklı inanç ve kimlik gruplarının bir araya gelebildiği, dolayısıyla kültürel temasın ve ortak yaşamın mümkün olduğu toplumsal zeminlerdir. Bu yönüyle pazarcılık ve seyyar satıcılık, halk bilimi açasından yalnızca ekonomik bir faaliyet değil, kültürel bir olgu olarak da önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Osmaniyede pazarcılık ve seyyar satıcılık meslekleri yalnızca ekonomik bir geçim faaliyeti olarak değil, halk kültürünün aktarımı ve toplumsal yapının sürekliliği açasından da önemli bir işleve sahiptir. Göç olgusu, kadın emeği, ekonomik geçim stratejileri, geleneksel uygulamalar ve modern yaşam pratikleriyle iç içe geçmiş olan bu meslekler, kamusal alanın sosyal bir etkileşim mekânı olarak kullanımını desteklemekte ve toplumsal dayanışma ilişkilerini güçlendirmektedir. Pazarcılar ve seyyar satıcılar, geleneksel üretim ve satış biçimlerini güncel koşullara uyarlayarak kültürel sürekliliğin korunmasına katkı sağlamakta; üretici ile tüketici arasında güvene dayalı ilişkilerin kurulmasına aracılık etmektedir. Bu bağlamda pazarcılık ve seyyar satıcılık, Osmaniyede yerel kimliğin görünür kılınmasında ve halk kültürünün dinamik yapısının sürdürülmesinde belirleyici bir rol üstlenmektedir.

KAYNAKLAR

Yazılı Kaynaklar

- Aça, M. (2014). *Giresun ve Trabzon illeri balıkçıların meslek folkloru*. (Doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Arı, N. (2021). *1950'li-60'lı yıllarda Osmaniyede çocuk olmak*. Osmaniyede: Hasret.
- Aslan, E. (2023). Kent folkloru nedir? Erhan Aslan (Ed.), *Kuramsal yaklaşımlar ışığında kent folkloru içinde* (s. 49-54). İstanbul: Çizgi.
- Doğan, N. (2008). Bir toplumsal katman olarak Samsun pazarcılarının dil edimleri üzerine toplum dilbilimsel inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 102-113.
- Doğan, Y. (2014). Halk bilgeliğinin çarşı-pazardaki Türkçeye yansımaları, *Milli Folklor*, 26, 102-123.
- Dundes, A. (1998). Halk kimdir? (Çev. M. Ekici), *Milli Folklor*, 37, 139-153.
- Duymaz, A. (2010). *İrfan arzulayan sözler, tekerlemeler*. Ankara: Akçağ.
- Duymaz, A., & Şahin, H. İ. (2010). Meslek folkloru kapsamında geleneksel mesleklerdeki pir inancı ve hikâyeleri üzerine bir değerlendirme. *Milli Folklor*, 87, 101-121.
- Karataş, P. (2017). *İnsanlar ikiye ayrılır: meslek folkloru bağlamında hekimlik*. Ankara: Grafiker.
- Tarhan, E. (2024). *Meslek folkloru bağlamında Adana'da balıkçılık*. Adana: Karahan.
- Yırtıcı, H. (2009). *Çağdaş kapitalizmin mekânsal örgütlenmesi (2. Baskı)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Sözlü kaynaklar

- K. 1: İ. H. 44 yaşında, erkek, Suriye doğumlu, lise mezunu, meyancı, 1 Nisan 2024 tarihinde Osmaniye'de yapılan görüşme.
- K. 2: E. K. 47 yaşında, erkek, Kahramanmaraş doğumlu, ortaokul mezunu, pazarcı ile 16.11.2021 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 3: Ö. K. 49 yaşında, erkek, Düziçi doğumlu, Karaguz su ürünleri kooperatif başkanı, 3 Şubat 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 4: A. K. 35 yaşında, erkek, Düziçi doğumlu, ilkokul mezunu, balıkçı, 3 Şubat 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 5: H. Ö. 40 yaşında, kadın, Düziçi doğumlu, lisans mezunu, memur, farklı tarihlerde yapılan görüşmeler.
- K. 6: Z. Ç. 36 yaşında, kadın, Osmaniye doğumlu, lisans mezunu, memur, 13 Nisan 2025 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 7: F. K. 57 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, boruk satıcısı, 27 Eylül 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 8: M. D. 53 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, seyyar satıcı, 30 Temmuz 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 9: K. D. 1957 Osmaniye doğumlu, erkek, okuryazar değil, kanatlı hayvan satıcısı, 27 Eylül 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 10: V. A. 35 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, işçi, 16 Mayıs 2025 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 11: B. Ö. 73 yaşında, erkek, Düziçi doğumlu, ilkokul mezunu, çiftçi, 17 Kasım 2024 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 12: H. Ö. 1957 Düziçi doğumlu, kadın, okuryazar, ev hanımı, 17 Kasım 2024 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 13: Y. T. 42 yaşında, erkek, Gaziantep doğumlu, ilkokul mezunu, çiçekçi, 3 Aralık 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 14: A. B. 37 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, çiçekçi, 8 Ocak 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 15: Y. Ö. 1967 İslahiye doğumlu, erkek, ilkokul mezunu, çiçekçi, 16 Mart 2022'de yapılan görüşme.
- K. 16: S. A. 43 yaşında, erkek, Şanlıurfa doğumlu, ilkokul mezunu, kebabçı, 13 Ocak 2024 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 17: M. Ö. 70 yaşında, kadın, Düziçi doğumlu, okuryazar, ev hanımı, 23 Mart 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 18: A. K. 41 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, ilkokul mezunu, seyyar satıcı, 3 Aralık 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 19: İ. T. İstanbul/Üsküdar doğumlu, erkek, lise mezunu, pazarcı, 16.11.2021 ve 17.12.2021 tarihlerinde yapılan görüşme.
- K. 20: Z. B. 75 yaşında, kadın, Düziçi doğumlu, okuryazar, pazarcı, 3 Şubat 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 21: S. S. Osmaniye doğumlu, kadın, 75 yaşında, okuryazar değil, incir satıcısı, 29 Temmuz 2024 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 22: Ö. Ö. 57 yaşında, erkek, Nurdağı doğumlu, ilkokul mezunu, seyyar satıcı, 13 Ekim 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 23: O. P. 43 yaşında, erkek, Mersin doğumlu, lisans mezunu, memur, 22.05.2025 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 24: D. G. 83 yaşında, erkek, Malatya Darende doğumlu, okur yazar, esansçı, 29.04.2025 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 25: E. P. 65 yaşında, kadın, Adana/Ceyhan doğumlu, okuryazar, pazarcı, 16 Kasım 2021 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 26: R. A. 56 yaşında, erkek, Düziçi doğumlu, ilkokul mezunu, millî piyango satıcısı, 3 Şubat 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 27: M. K. 63 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, lise mezunu, emekli salepçi, 3 Ocak 2023 tarihinde yapılan görüşme.

- K. 28: M. İ. 54 yaşında, erkek, şanlıurfa doğumlu, ilkokul mezunu, seyyar satıcı, 6 Haziran 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 29: Ö. S. 58 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, ilkokul mezunu, seyyar satıcı, 16 Mart 2024 tarihinde Osmaniye’de yapılan görüşme.
- K. 30: M. Y. 53 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, sütçü, 13 Haziran 2022’de yapılan görüşme.
- K. 31: A. S. 67 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, şalgam satıcısı (emekli), 7 Nisan 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 32: S. C. 70 yaşında, erkek, Düziçi doğumlu, seyyar satıcı, 3 şubat 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 33: K. G. 65 yaşında, erkek, Urfa doğumlu, ilkokul mezunu, seyyar satıcı, 07 Nisan 2022 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 34: A. D. 45 yaşında, erkek, Bitlis doğumlu, okuryazar değil, ayakkabı boyacısı, 5 Ocak 2023 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 35: M. A. 65 yaşında, erkek, Darende doğumlu, ilkokul mezunu, hallaç, 15 Eylül 2025 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 36: M. K. 66 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, ilkokul mezunu, kalaycı, 29 Nisan 2025 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 37: F. T. 50 yaşında, erkek, Gaziantep doğumlu, ilkokul mezunu, overlokçu, 13 Mayıs 2025 tarihinde yapılan görüşme.
- K. 38: A. G. 32 yaşında, erkek, Osmaniye doğumlu, okuryazar, sokak çalgıcısı, 12 Nisan 2022’de yapılan görüşme.

Elektronik kaynaklar

URL-1: <https://islamansiklopedisi> (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2023).

URL-2: sozluk.gov.tr (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2023).

URL-3: <https://esube.iskur.gov.tr/meslek/meslek.aspx> (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2023).

BÖLÜM 7

“AL KARISI” KAVRAMINI DOĞU FELSEFESİNDE YER ALAN “BEŞ ELEMENT SİSTEMİ”NİN PERSPEKTİFİYLE İNCELEMEK

İlhan ER¹

GİRİŞ

Anadolu’da anlatılan efsanevi varlıklardan belki de en dikkat çekici olanlardan birisi de Al Karısı’dır. Doğum yapan kadınları rahatsız edip korkutur, hatta onları öldürür. Masalımsı olan bu varlık yarı dev, yarı cadı görünümüne sahiptir. Genel olarak Al Karısı için yapılan tasvir şu şekildedir: Tek başına dolaşan bir kadındır, çocukları kaçıır, çirkin suratlı, yere doğru sarkmış uzun memelere (bazı efsanelerde bu memeleri omuzlarından geriye atmış olarak da görünür), uzun ve demir tırnaklara sahip bir varlıktır. Buradaki Al Karısı tasviri Anne Arketipinin negatif tarafını temsil eden bir imge olarak karşımıza çıkar. Köken olarak bu varlık ateş imgesiyle bağlantılıdır.

“Al Karısı” birçok Türk halkı tarafından anlatılan efsanelerde yer almış korkutucu bir varlıktır. Daha çok doğumdan sonra yaşanan lohusa döneminde görülür. Loğusa olan kadına veya bebeğe rahatsızlık verir. Söylencelere göre tipi, daha çok cadıya benzetilir. Uzun ve dağınık saçlıdır. İssiz yerlerde dolaşır. Bazı yörelerde de gece boyunca atların sırtına binerek onları yorar.

“Al Karısı”, “Albastı”, “Al”, “Alanası” veya “Alkızı” denilen bu varlık, annenin lohusalık döneminde halüsinasyonlar görmesine yol açar. Annenin her tarafı kırmızı görmesine de neden olabilir. İsmindeki “Al” kelimesinin nedeninin bu olduğu söylenir. Bu sanrı durumu, karabasan ile çoğu zaman ortak özellikler gösterir. Tıp literatüründe “postpartum depresyonu” olarak geçen psikolojik durumlara denk gelir (Aktaş, Şimşek ve Aktaş, 2017, s. 10). Bu haldeki bir anne kendisini üzgün, umutsuz hisseder. Hatta kendisini yalnız hissederek kendi içine kapanır. “Çocu-

¹ Araştırmacı, ilhaner@ilhaner.com, ORCID iD: 0000-0001-5177-2914

SONUÇ

Efsanelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi gerektiğinde o bölgenin (efsanelerin tarihsel olarak geçtiği ilk yerin) halkına ait kültürlerin, inanışların ve felsefi öğretilerin de hesaba katılması gerekir. Böylece efsanedeki motifler ile dinsel/felsefi öğretilerin içinde yer alan imgeler ve semboller arasında bir bağ kurulabilir. Al Karısı'nı köken olarak incelediğimizde Orta Asya ve Çin kaynaklı olduğunu görürüz. Bu açıdan baktığımızda Al Karası kavramının o bölgede de etkili olan 5 element ile ilişkili olduğu görülür. Alkarısı'nın neden demirden korktuğuna veya bir iğne ile tutsak edildiğine, Geleneksel Çin Tıbbı ile açıklama getirilebilir.

KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1974). *Türkiye'de doğumla ilgili adet ve inanmaların etnolojik etüdü*. Atatürk Üniversitesi Yayınları
- Aktaş, M. C., şimşek, Ç., & Aktaş, S. (2017). Etiology of postpartum depression: culture effect. *Journal of Academic Research in Nursing*, 3(1), 10–13. <https://doi.org/10.5222/jaren.2017.1003>
- Aytaç, A. (2007). *Feridun A. Celilov'un "Azerbaycan dilinin morfonologiyası" adlı eserinin Türkiye Türkçesine aktarımı ve Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin biçim bilimsel ses bilim (morfonologiya) açısından karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Boratav, P. N. (2012). *Türk mitolojisi*. Bilgesu Yayıncılık.
- Deadman, P., Al-Khafaji, M. (2007). *A manual of acupuncture*. Journal of Chinese Medicine Publications.
- Doğaner, A. (2020). Osmaniyeye Yöresinde yaşayan Ulaşlı Türkmenlerinin geçiş dönemleri (doğum-evlenme-ölüm). (Ü. Candeğer & H. Emen, Eds.), *Osmaniye araştırmaları I*, (ss. 323-365). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hong, H. (2012). *Epistemological issues in the theory of Chinese medicine*. [Doktora Tezi, The London School of Economics and Political Science.
- İnan, A. (1987). *Makaleler ve incelemeler (Cilt 1)*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İnayet, A. (2010). *Yalnavuz Celmoğuz*. Bilge Kültür Sanat
- Messadie, G. (1998). *şeytanın genel tarihi*. Kabalıcı Yayınları.
- Ögel, B. (1995). *Türk mitolojisi (2. Cilt)*. Türk Tarih Kurumu.
- Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi (1. Cilt)*. Türk Tarih Kurumu.
- Uçak, S. (2009). Ergani'de eski Gök Tanrı dinine bağlı iyeler ile ilgili inanç ve ritüeller. *Humanities Sciences*, 4(3), 222-229. <https://doi.org/10.12739/10.12739>
- Uğur Çerikan, F. (2015). *Türk kültüründe demir*. (Doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Unschuld, P. U. (2003). *Huang Di Nei Jing Su Wen: Nature, knowledge, imagery in an ancient Chinese medical text*. University of California Press.
- Yağbasan, K. (2013). *Malatya efsaneleri*. Malatya Valiliği-Malatya Kitaplığı Yayınları.

BÖLÜM 8

BEDRİ RAHMİ EYÜPOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE ŞEHİRLER

Zeliha KAPUKAYA¹

GİRİŞ

Bedri Rahmi Eyüpoğlu (1913-1975) Cumhuriyet döneminin önde gelen şair, yazar ve ressamlarından. *Muhit*, *Yeni Adam* dergilerinde ve *Tan* gazetesinde ilk yazı ve öykülerini yayımlayan sanatçı; *Ses*, *İnsan*, *Gün*, *İnkılapçı Gençlik*, *İşte*, *Büyük Doğu*, *Varlık ve Yeditepe* dergilerinden sonra 1975 yılına kadar *Cumhuriyet* gazetesi ve “Milliyet Sanat” dergisinde yazı yazmaya devam etmiştir. Şiirlerinde söz ve anlam oyunlarına, gereksiz süse ve kapalılığa yer vermeyen şair, halk kültürü unsurlarına büyük önem vermiştir. Şiirlerinde memleket sevgisi, yaşama sevinci, gurbet, yalnızlık, kaos, insan sevgisi, sanat, sosyal adaletsizlik ve eşitsizlik gibi temalar işlemiştir. Resim ve edebiyatı birlikte yürüttüğü sanat hayatında Bedri Rahmi'nin yayımladığı şiir kitapları şunlardır: *Yaradana Mektuplar* (1941), *Karadut* (1948), *Tuz* (1952), *Üçü Birden* (1953), *Dördü Birden* (1956), *Karadut 69*, *Dol Kara Bakır Dol* (Bütün Şiirleri, 1974) (Yalçın, 2001).

Bedri Rahmi'ye göre sanat; güzelliği ve faydalıyı bünyesinde birlikte bulundurmalı, toplumun her kesimine seslenmelidir. İlim ve sanatı insan zekasının bir çift kanadı olarak gören sanatçı, ilimle sanatın birbirine destek olarak birlikte yürümesi gerektiğine inanır. Bedri Rahmi'ye göre sanatçı sevmesini bilen insandır, her şeyden evvel hayatı sevmeli ve sevdirmelidir. En başta halkını sevmelidir. Sanatçı; aydın kişiliği ile her zaman halkının yanında olmalı ve eserleriyle memleketine hizmet etmelidir (Eyüpoğlu, 1995).

Bedri Rahmi'nin sanat, sanatçı, aydın-halk münasebetleri gibi konularda bir hayli yazısı bulunmaktadır. Bir deneme yazarı olarak da tanınan şair, şiir-insan ilişkisini “Kültür Yolu” adlı eserinde “En güzel ve en bahtiyar şiir, mümkün oldu-

¹ Öğr. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, zkapukaya@balikesir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1946-6612

KAYNAKLAR

- Andı, M. F. (1998). İstanbul'a iki bakış: Sezai Karakoç ve Cemal Süreya'nın şiirlerinde İstanbul. *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri* 6, 7-34.
- Çelik, A. (1996). *Bedri Rahmi Eyüpoğlu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi.
- Elçi, H. İ. (2024). İstanbul bir şehre damgasını vurmuşsa o şehir unutulmaz"2024. (02/09/2024 tarihinde <http://www.istanbul.gov.tr/edebiyat-bir-sehre-damgasini-vurmussa-o-sehir-unutulmaz> adresinden ulaşılmıştır.)
- Eyüboğlu, B. R. (1995). *Kültür yokuşu*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Eyüboğlu, B. R. (2003). *Dol kara bakır dol*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Eyüboğlu, B. R. (2005). *Resme başlarken*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özdemir, E. (2014). *Edebiyat sözlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yalçın, M. (2001). Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi. İçinde: *Eyüpoğlu, Bedri Rahmi* (ss. 423-424). Cilt:1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.